

Изази суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ на год. 4 ф.,
на по године 2 ф., на четврт
године 1 ф.За АУСТРО-УГАРСКУ, БОС-
НС И ХЕРЦЕГОВИНУ на год.
6 ф., на по год. 3 ф., на четврт
године 1 ф. и 50 новч.За све остале земље годиниче
20 фран. у злату, на по године
10 фран., на четврт год. 5. фран.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се пошта-
ском уплатницом непосредно ад-
министрацији „Гл. Црногорца“
на Цетиње, или отплатиштва-
ма поштом на коју драго пошту;
а коме је наручио, може се
претплатити год г. *Петра Рама-
дановића*, К. Ц. агента у Котор.
Допише се шаљу уредништву.
Рукописи се не враћају.За огласе плаћа се: за сваку
ријеч или за број од пет цика-
ра по три новчића за први пут,
а за сваки даљи пут по 2 новч.

ДВОРСКЕ И ДИПЛОМАТСКЕ ВЈЕСТИ

— Царско-руски министар на Цетињу, г. Губастов, отпутовао је у поподјелник на кратки допуст у Италију.

— Г. потпук. Машини, изванредни посланик и опуномоћени министар Србије на Цетињу, отпутовао је у Београд, да прихвати своју фамилију.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

ЦЕТИЊЕ, 20 марта.

Русија је постигла у Китају што је тражила и то све путем мирнога споразума са Китајем, а можда и са Инглеском, бар листови, који су до јучер у неколико махова писали као да је рат између Русије и Инглеске, а због руске политике на далеком истоку, на прагу, сада ћуте мрамороме, а гдје који и признаје, да је између ове двије велесиле постигнут споразум у томе питању. Дакле Китај је уступио Русији Порт-Артур у закуп за двадесетипет година као ратну луку; даље Талијенван као отворену луку, докле ће допирати транзитна руска железница, на исто вријеме и с правом на утврђење; и к томе право да Русија огради железницу од Петуна на Талијенван и Порт-Артур са истим условима, којима је Китај допустио руску железницу преко Манџурије. Овај успјех руски од великог је значаја како у стратегичком тако и у економском обзиру, и за то ће он обрадовати све пријатеље напретка и моћи велике словенске царевине; а балкански народи к томе још се више морају радовати, што у томе мирном успјеху своје заштитнице називу и њен споразум са Инглеском.

Већ споразум Инглеске са Русијом и Француском односно гаранције грчког зајма, који условљава одлазак турске војске из Тесалије, добар је за нас знак. Овај зајам није одређен само за исплату ратне контрибуције, јер иза ове простоста још тридесет милиона, којима ће грчка влада притећи у помоћ народу у Тесалији, да се опорави на својим гариштима, последица онако онуштанаваног рата.

Ово великодушно човјечанско поступање трију велесила према сатрвеној Грчкој као да није по вољи Њемачкој и Аустро-Угарској, које се удаљују са критског острва и од критског питања, не хотећи учествовати у постављању Краљевине Грчке на владу на многопаћеном Криту. Јер иза Њемачке и Аустро-угарске опозива своје оружје са Крита, којим поводом петроградске „Новости“ боју се да ће се с тога скоро рјешење критскога питања делом одмакнути. „Аустро-Угарска такођер ће одавати своју војску с Крита — вели петроградски лист — о чему је граф Голуховски већ извјестио владе велесила. Објасњавајући ту одлуку официозни аустројски „Фреиденблат“ опажа, да Аустро-Угарска не излази из састава јевропског концерта и као

досада она се придржава своје првобитне политике у критском питању. Али значај ових ријечи слаби се даљом изјавом поменутог листа, који вели, да рјешење критскога питања неће скоро слиједити, пошто се није постигао споразум међу државама, особито у питању о наименовању критскога генерал гувернера. Ова посљедња прибавка особито је карактерна и објасњава многе ствари у садашњем запутаном положају критскога питања. Међу државама нема споразума. Ал ко је томе крив? Заиста нијесу Русија, Инглеска и Француска. Оне чврсто подржавају кандидатуру Краљевине Грчке и потпуно су између себо агласно односно свих потанкости критскога питања. Италија је такођер официјално изјавила, да ништа нема противу те кандидатуре. Тако остају Њемачка и Аустро-Угарска. Њихово упорство стоји на путу рјешавању критскога питања, не обзирати се на своје изјаве о незаинтересаности у критском питању, ове државе настављају противити се кандидатури грчкога принца изговором, који се не може одобрити. Оне се боје да Грчка не присаједини к себи Крит. Ипак, г. 1881 Бисмарк је савјетовао да се Крит даде Грчкој. За што сада и сама помиње на то узнемирује ъемачке и аустројске политичаре? Само се по себи разумије, да не пристајући у заједничко дјеловање са Русијом, Инглеском и Француском у критском питању, Њемачка и Аустро-Угарска у ствари су изашле из јевропског концерта, јер само непосредно и живо учешће у општој ствари може давати права државама; а ових права се лишавали не испуњавајући своје обавезе. Хвала Аустро-Угарској и Њемачкој, јевропски концерт неће бити постојати. Али од тога неће бити грђе за јевропски мир, јер јевропски концерт већ одавно није одговарао својој позиви, и с великим трудом избјегао је општи рат због истог питања. Помећите три велесиле и Италија могу и морају примити на знање изјаву Њемачке и Аустрије, и без њиховога саучешћа ријешити критско питање. У противном случају Русија, Француска и Инглеска загле би на пут, који не би одговарао њиховоме достојанству.“

Односно општег тренутног међународног положаја проговорно је њеки дац француски министар иностраних дјела Ханато на дотичне интервелације доста јасно. Односно грчког питања, извјестио је о споразуму са Русијом и Инглеском, које су јамчиле грчки зајам да се Тесалија ослободи од Турака. За тимем ће се одма приступити уређењу положаја на Криту. Њемачка и Аустрија повлаче се са Крита, уз то се Крићани привикавају све више аутономном режиму. Мобилизација сјверне ескадре није друго него вјежбање. Односи Француске са велесилама добри су и пријатељски. Питање тугаљиво, што Француска са Инглеском има у Африци, расправља се у духу помиљивости. Разлика, што су те преговоре задржавале, знатно су смањене. Што се тиче Китаја, покушаји противу његовог интегритета могли би изазвати катастрофе. Француска није прва

отпочинјала да се status quo измијењива, али је позивом на пређашње конвенције захтјевала исте користи, које обезбјеђене Хиндокине јамчо. Преговори се воде у Паризу и у Пекингу и могу се очекивати знатни успјеси. Најпослије министар је говорио о питању Кубе, које је било дошло до објаве рата између Шпаније и америчких Сједињених држава. Цео свијет прати узбуђењем и бригом развој бјесне борбе на острву. Свака страна жели њеним свршетак. Што се тиче Француске, вели министар, да су камари познате симпатије и поштовање, које улијевају Шпанија и Сједињене Државе. С једне стране добри стари односи сусједства, сродни интереси и осјећаји, најпослије поштовање, које нам улијева патриотизам херојског народа, а с друге стране моћна сестра — република, која хоће да постојећему алу што прије види крај, представљају положај. У овом сукобу, у ком се тиче интереса и чести, наша је прва дужност, да обавијемо странкама изразимо жељу, да се избјегну крвави догађаји. Ако обје стране траже у заједничком споразуму поуздане и непристрасне пријатеље, који би им у овом тешком питању помогли да дођу до пријатељске погодбе, наћи ће свуда добру вољу, и наша им је на расположењу. Али Француска не може излазити преко ресерве, која јој се намеће. Ја могу поновити наше топле жеље, да се дође до праведног рјешења, при ком ће се право, част и слобода задовољити, и које би сачувало обојим нам једнако драгим народима велико благо мира. Камара је пратила одобравањем ову министрову изјаву, из које се види прво, да су били неосновани гласови о тобожњем озбиљном неспоразуму инглеско-француском у Африци; друго, да ће и Француска постићи повољни резултат из преговора са Китајем; и треће, да су Француској једнако драге и Шпанија и Сједињене Државе, и за то да се не могу падати од Француске ни једна ни друга страна већ пријатељским услугама, које им она ставља на расположење — све што иде у прилог руско-француском савезу и његовијем приврженицима.

Доласком на владу министарства Тунова у Аустрији, ком је главна сврха, да се погоди са Угарском односно питања, колико ће која половина оделе давати на заједничко трошкове, прилично су се умирили Њемци, а Словени као да се нијесу веде узнемирили. Само што група Шенерер-Волфова, која отворено тежи к Њемачкој, и даље тражи да изазивају пореде у рајхсрату, али рајхсрат наставља свој посао и необзирајући се на њих. Већина словенска изабрала је за предсједника Фукса, Њемца, који спада у католичку странку. Овај избор довољно карактерише ситуацију у Бечу.

Књижевност, умјетност и просвјета.

(За народно јединство.) Загребачка „Народна Миса“ доноси на челу листа мишљење београдске великошколске омладине о односима српско-хрватским, датијет 1. марта 1898 на збору „Побратимства“ дружине свију ђака велике Школе,

и потписато дотичнијем преставницима друштвенијем, које гласи:

1. Ми смо прожети дубоким увјерењем, да су Српски и Хрватски народ, и поред различитог свог историјско-политичког развика, и поред различитих јерских етикета и поред тога, што су се интелигенције, српска и хрватска с времена на вријеме заносиле пошвинстичким заблудама, које су имале за осов супремацију једног дјела народа над другим, правили тиме неприродан расцијеп на штету животних интереса дјелине народне — да су поред свега тога оба народа увјек били у ствари један и исти; једнога језика, једнога духа, једнаких идеала за будућност.

2. Стојећи на овоме земљишту, мислимо, да је прва дужност омладине српској и хрватској — која је једино у стању, да се узвиси над осведочено штетним традицијама и заблудама својих старијих и да искрено осјети праве потребе народне — да свима силама ради на утврђивању и ширењу спасоносне мисли: да је само искрен заједнички рад у стању, да народ спасе од пропасти и да га поведе путем материјалног благостања, културног напретка и... јединства.

3. С тога се потпуно слажемо са покретом, који је покренуо на реално схваћених потреба народних, а чији је носилац Уједињена академска Хрватска и Српска омладина у Загребу и Прагу, којој обећавамо искрену моралну и материјалну помоћ у овом великом дјелу.

Ову изјаву „Н. Миса“ пропраћа чланком, у коме између осталог вели:

Омладине је испоставила живу истину, кад је казала да Срби и Хрвати и поред свог засебног историјског живота и поред разлика у вјери и имену представљају један јединствени народ. И Срби и Хрвати окупљали су се у даној прошлости у поједине државне заједнице, које су носиле разна имена, племенска или географска. Била је велика моћ Петра Крешимира, силна снага цара Душана, свијетла круна Твртковне, но тај одјелити политички живот није оставио у души народној никаквих видљивих трагова, и ако се овдје, ондје, јављају нејасне успомене, јер се у тим државама нијесу развијале никакве посебне самосталне културе, које би могле у свакој држави ударити основе на којима би се развијале специфичке народности. Тај самостални државни живот био је у осталом краткога вијека. Срби и Хрвати изгубили су брзо своју политичку самосталност с једне стране под ударцима турске силе, с друге стране у оквиру аустријске царевине. По ове политичке недаће биле су од заматног и одлучног утицаја по цео развој народног живота. Аустрија и Турска осујале су додуше простим, механичким путем један по један дио наше народне заједнице, али нијесу пружале никаквих елемената цивилизације, који би могли штетно дјеловати на самоникли развој народне душе, нијесу могле ни мијењати, а камо ли уништити народну вјеру, језик, осјећаје, вјеровања, назове. Баш на супрот су, Срби и Хрвати тако измијешали, а у заједничком животу почела се провађати асимилација народна, утврђивати душевно јединство народно. Идеје и осјећаји што их је доносио живот сродних елемената српских и хрватских, и низ драгоцијених успомена на заједничке патње под турским барбарством и физичком суровом силом ъемачком, оставиле су дубоких, неизбрисивих трагова у души народној, а из смјесе тих утицаја развила су се битна обилежја заједничке душе народне.

Срби и Хрвати показију све објективне елементе, којима се очитује живот јединога народа. Но они не представљају још данас једну, свијесну, моралну заједницу, јер им не достига онга субјективног елемента, који се зове свијест о народном јединству. Ми ту чињеницу признајемо, али је се не бојимо. Ми знамо да се свијест народна развија успореда с просвјетом народном, а мисао национална јавља се као фактор тек у нашем културном вијеку. Не смета нас ништа, што у нашој интелигенцији живи нека специфична свијест српска или олет свијест хрватска, јер знамо, да наша интелигенција не представља народ, да се у њеном мишљењу не огледа мишљење народно, јер она и неопознаје и не разумије народни живот, она у

народу не ради, она с народом не пати. Она се за народ не бори. Она је народу тако туђа, као што су му била туђа и сталншка господа. Ми знамо, да у нашем народу нема никакве изразите, посебне свијести хрватске или српске, да Србин и Хрват не представљају двије засебне јединице, да име српско и хрватско не означају два различита принципа. То може бити код господ, она су у том смислу и дресирана, али у народу једине оба имена једно уз друго, нијде се не сударају, јер означају једно, исто, означају једну душу по свим душевним творевинама, које је наш народ на свијет изио, по свим појавама, којима се народни дух очитовао. Народ не мисли, да се с пречасти једнога или другог имена подају услови за његов развој и напредак, он те услове тражи у слободи, поштењу и правичности.

(„Словенин иде.“) Тако се назива чланак г. Уашберна, који угледа свијета овогодишњег јануара у „Contemporary Review.“ Дубоко и непристрасно писање Инглезова, у погледу напредовања и растања Словенске стихије, изнијело је пред Јевропскога читаоца неколико мисли, које у Инглеској штампи све више маха заузимају. У својем чланку он потпуно вјерује у високе наде Словенина, који се сматра за позвана, да оствари Христово царство на земљи, пошто се то није дало учинити „престарелому“ латинско-германскоме свијету. „У тим мислима — говори писац — нема ништа противнога здравоме разуму. Ми морамо признати да има велики дио истине у словенскоме песимизму према савременој цивилизацији. А осим тога то не би било први пут у историји, да је препорођај народа дошао од нове расе. Постоји ли у судане вријеме таква раса на догледу — то је словенска.“ А Словени се за цијело могу сматрати као нова раса, у томе смислу, што је њихова потпуна појава у историји била дуго задржавана не адекватним околностима. Да Турци нијесу заузели Цариград, тај би град на стотину година доданије носио средиштем велике словенске државе а центар Јевропе био би по свој вјероватности словенски а не немачки. Усљед тога задржавања њезина развића може се словенска раса као нова сматрати. Па ипак она је многобројније и моћнија од свије раса, које су позване у прошлости да препороде Јевропу. У нашим данима је „Русија држава, која даје тон Јевропи,“ а под њеном хегемонијом налази се до сто милијуна Словена. Па франко — руски савез нама гледати као на везу словенске расе с латинском противу тевтонске преваласти. Код таквих прилика није ни мало чудно, што словенска раса сматра себе као позвану да изврши највишу мисију у свијету.

Противу ове мисли обично се говори како су Словени далеко од своје мете и да су они још далеко од правог пута културе. Али то ништа не доказује — вели Уашберн. Русија испод ња, сједије стране, државу и вишу класу, прокинуту западним идеалима, а с друге стране плаху вјеру тих класа у силу свога народа. Они људи веде, да у словенској раси има нешто што запад није у стању да схвати, они вјерују да ће отуда и доћи препорођај. „У Русију се може само вјеровати!“... вели

писац цитирајући ријечи pjesника Тјутчева. У чему се крије наравствена сила рускога народа, или као што га писац назва тог „Великог Незанима?“ То га питање занима још више што спољашња својства „музика“ не говоре ни мало у његову корист; он је груб, невјежда, воли да се напије, несмотрен је, а апатичан. Али не у тим цртама него у ономе скривеном ваља тражити одговор. „За уображење је са свим поразно кад само замислимо да су 15 милијуна Руса спреми у свако доба покорити се заједно јединој вољи.“ Вјерујући у судбу руског народа вели да у њему има „неких духовних својстава, која га оспособљавају да овлада свијетом само што ове црте леже још скривене и очекују удобан случај да се појаве.“ До овога времена народна духовна моћ имала је прилике да се исказује двојачко: у облику рускога војника, чија сјајна својства познаје цио свијет и у религиозном осјећању вишега степена које у цијелом народу живи. Да би издустровао ово друштвено стање писац изводи подужу причу, што ју је публиковао гроф Вогије у „Revue de Deux-Mondes.“ У тој потпуној истинитој причи описује се како је суд судио једној сељаници за паљевину ујева. Тек што је суд донио пресуду кад наста ова сцена. (Ступа пред суд познати бескућник, који је путовао са котарицом од села до села и продавао ситнице. Њега у опште нико није волио, сви су га гонили и сматрали за сумњива. Излази из гомиле тај бескућник „стрико Феџа“ и говори: „Ја сам крив! Ја сам запалио!“ Суд на ново разматра ствар, признаје погрешку, ослобађа бабу на превелику радост њене многобројне породице а „упала“ Феџу шаљу у Сибир на робију. Прошло много година. Одједаред долази спахија, (оцу приповиједача, који је овај догађај саопштио гр. Вогије) вјесни свећеник и са ужасом прича, како су га позвали једном селу на умору, који му на задисају а у икајању откри грјех, да није „стрико Феџа“ већ он спаљив ујева. „Стрико Феџа“ онај бескућник и дуталица драговољно је узео кривицу на се само да спасе бабу и њезине сироте. Одмах се писао у Сибир али отуда дођоше одговори: „Зар мало има овдје бескућника по имену Феџа? Просте године умрло је двојица таквих у томекој болници а троје у Тоболску.“ Више се ништа није дознало. И догоше се сви, сви велико и мало, и ко је год презирао „стрика Феџу“ за живота, на поруцише у пона парастос за „раба Божијег Феџу“ и топло се молише њему за душу...

Ето идејног склада „музиковога“ говори г. Уашберн. „У Русији живи јоште онај дух, који бјеше некада у Јовану Хусу, великом словенском проповједнику. Заједнички дух противе у све руске душе, како православне тако и сектанске. То је дух високога само пожртвовања. Са те стране руски је народ савршено издвојено од нашег материјалног вијека.“ Обзирући се за тим на политички хоризонт, г. Уашберн вели, да међу вишим слојевима рускога друштва и народа има суд камо већих веза него што то на први поглед изгледа. Дух и инстинкти расе — једнаки су, и та једнородна раса способна је привући под свој утицај остале Словене Јевропе. То је већ јасно за онга, ко умије разликовати смисао догађаја, да Јелин није више позвао

да буде насљедником Источне Империје. То насљедство мора прећи у руке Словена.

Ово је у кратку изводу — „Петрогр. Бједомости“ веде — смисао тога чланка, који је у Инглеској начинио снажан утисак. „Словенин иде!“ Али ход Словенина не оставља за собом Ханибалске трагове, Словенин иде да Рим свијетске културе заузме, али не да га руши и понизи него да га новим животном обнови и узвиси до Хришћанске, праве Хришћанске културе, који ни папско лицемерство, ни тевтонска стрјела па ни Џон Булова мамонска религија не могу кроз вјекове схватити.

(Пјеснички тестамент Кавалотија.)

Мјесец дана прије трагичне своје смрти Кавалоти је уредио своје пјесме, које су му најмилије биле, да их остави након себе као параз душе своје. У свом предговору пјесник карактерише ову збирку својих пјесама овако: „Ова је књига у својој битности субјективна, било односно интимнијих осјећаја или интимног начина како се схвата пјесников позив у животу; у којој свака пјесма, може се рећи, има лични извор, и оне које изгледају да нападају недријем пољу умјетности; и за то гдјекад и у мојим радњама позоришним долазе стихови умјетни, који су мени служили прије него ли особама на позорници. Ја сам начело управо вазда мало осјећао објективно пјесништво: само сам вазда мислио, да пјесник, који поштује у својој умјетности себе сама, или ставља у стихове један дио свог интимног ја, мора бити искрен у осјећању и не претварати никад нарав што му је природа дала; и у случају да га је ова учинила идеалистом и савалином, да ће бити истинитији и да ће наћи нота дирљивијих и истинитијих тражећи их у оним сновима, што му кроз крв пролазе, него ли тражећи их изван себе у болешљивом претварању појмова и осјећаја, које изговором истине изопачавају природу. Али сам се о томе довољно изразио у „Антикалама“ и немам времена ни воље да понављам разговор. Само дакле говорим, да она књига, у којој се мисао издаваоца сусрела са једном мојом старом мисли, хтјела би да буде, односно онга што се у њој огледа, књига своје врсте: то јест књига, коју пјесник, пронашавши кроз много борба, и стигнувши до неке тачке пута, кад се сутоп приближује, хтио би имати уза се у часу одласка, и оставити је — кад би остало пропало — као највјернију успомену своју и свог дјеловања, сину, који је рођен да љуби као он, и да се као он бори. И хтјела би, то јест, да буде као снџеза једног цијелог производа лирекога, једино у обзир даха што му је душу дао, и осјећаја што су га разбудили: књига живота, језгра пјесничких успомена у стиховима. Овдје неће бити све битке издржане: него оданих нота које су се у свијема разликовале; овдје неће бити сви сновни снџезани: него ријечи и сјенке снова које је пјесник највише љубио. Тако он, који нијесу вријеме трошили да му слиједи развој дјеловања и читају књиге његове, да могу рећи да га познају из ове књиге: и када умре, и кад се заборави његова много оставштина, да му нада обећаје да ће живјети бар у којој од ових страница, и да се на којој заустави осмјех уста њезиних или мисао

које добре душе. То је нада коју са свијем не презире ко. — будући увјерен да у болесном друштву не може оставити трага онај, који нема снаге да изастане против себе јаку мржњу, — изврши своју дужност, пролазећи кроз грдне. Ко зна, да једног далеког дана, прелестивајући ову књигу, која племенита душа не рече: — Гле! и говорили су да је био тако зао! а одиета не би се рекло!“

(За француску библиографију о Србима и Хрватима.) Примили смо и саопштавамо сљедеће писмо: Поштовани Господине, Од дужег времена прибрах податке за једну француску библиографију о Србима и Хрватима, гдје би били забиљежени тачни наслови свих дјела, брошура, студија и чланака, који су штампани у разним часописима на француском језику, а гдје се говори о нашем народу, његовим творевинама и животу му у свима његовим многобројним манифестацијама.

Користи од овога посла, по моме скромном мишљењу, очигледне су, како за нас, Србе и Хрвате, тако исто и за стране, који би хтјели да проучавају наше племе, те и ја нијесам жално труда ни времена, да га што савјесније и потпуније обрадим.

Ну, како сам већ овај посао привео крају прије него што га завршим и спреим за штампу, сматрао сам за дужност да се овим писмом свима нашим научницима, књижевницима и осталим јавним радницима, који су писали о Србима и Хрватима на француском или знају шта је о њима писано, и да их замолим, да ме извјесте о томе на начин који за најгоднији нађу.

Допустите ми, дакле, постављајући сљедећа питања, да вам кажем шта би жело да дознам:

1.) Шта сте ви писали на францускоме о Србима и Хрватима (забиљежити тачан наслов: име писца — потпуна наслов дјела — брошуре и студије — година штампања и мјесто — издавалац, или ако њега нема име штампара — величина књиге; ако је рад штампан у часопису: — Поред тачног наслова студије — назив и година часописа, свеску и страну)?...

2.) Је ли који од ваших радова, који се тичу нашег народа, преведен на француском и гдје (забиљежити по горњем образцу)?...

3.) Јесте ли ви превели са францускога на наш језик какво дјело, брошуру, студију или чланак (из периодичних листова), гдје се говори о нашем народу и гдје сте их штампали (забиљежити по горњем образцу)?...

4.) Јесте ли реферисали и критиковали у нашим политичким и периодичним листовима или пак говорили у засебним радовима о опшм француским књигама и студијама, које говоре о Србима и Хрватима, или се њих непосредно тичу и гдје?...

5.) И најпосле, да ли би нам било могуће да ми обратити пажњу на француска дјела и студије по разним часописима из ваше струке, гдје је било говора о нашем народу (ово се тиче нарочито старијих дјела и часописа)?...

Ја се надам, да ћете хтјети појмити важност овога посла и да ћете ме у томе потпомоћи према времену којим располажете. Ваше најмање обавијештење или савјет,

ЛИСТА К.

ХАРДЕН О СТВРИ ЗОЛА — ДРАЈФУСОВОЈ.

(Свршетак.)

У Золином процесу није било ни једног свиједока са стране оптужбе доведеног против њега, а за вријеме некада Золиних свиједока државни одвјетник Ванкасед није ни једном отварао уста. Лабори је имао неограничену власт; толико дана он је изводио поворке свиједока, који није су знали рећи ни ријечи, која се односи на сушност питања, него који су само држали панегрике великоме грађанину Золи, ком је к томе још било дозвољено да прочита фелетон, препун уриједљивих нападаја на министре и на генерални штаб; Лабори, штедећи свој лијепо глас, говорио је свега три — четири уре на дан, тако је растегла своју бесједу на три дана и тако је био у поволјној прилици да износи поротницима и публици све тајне приче, што су измислили листови синдиката кроз неколико мјесеца. Нека изађе адвокат који може рећи, да му је било дозвољено исто тако њемачким судом — ми смо готови да дамо крупну новчану награду.

Та Лаборијева тактика ипак није могла да постигне жељену сврху у Француској. Његово неспорно брбљање плањало је мало по мало одишатно; његови покушаји да обезбачи и да престава као дажњице старе генерале смутили су и људе, који су се мало интересовали овом афером, и најпослије, најугледнији поротници морали су се убједити да овај бесовључни брбљалац говори о сему, само не из далека о сушности оптужбе. Вјешт у закључцима, кад му је пресједник уз

одобравање публике напоменуо, да је част и обезбјеђење отаџбине важније од самовољно присвојенијех права заштите, промијенило је своје држање и посљења четири дана суштено је тон и стао подносити слатке комплименте војци и њенијем вођама. Али је њемачкијем савезницима синдиката било довољно и његово прећашње брбљање; и ако је свакоме изјесно да треба најемотренији бити према рјечиности адвоката у опште, ипак у овом случају, све што је говорио бранилац у Њемачкој се узимало за готов новац.

У броју смртних грјехова, што се приписују пресједнику суда, био је и овај: „Особито је ниско поступао г. Делегор — калуч Драјфусове присташе — кад је допустио генералу Буадефу да рече поротницима, да су војсковође готове, ако народ није задовољан њиховијем дјеловањем, да уступе мјесто другцијема бољијема људма.“ Рекло би се, да је таква изјава, која признаје самодржавни народ највишијем судијом и у стварима што се тичу војске, морала обрадовати и најчистије демократе. Али је овога пута и то пенало дружије: то јест, начелник генералног штаба својом изјавом поротницима учинио је „недозвољени морални притисак“ који их је принудило, да осуде Зола, јер да су ослободили Зола од оптужбе, принудили би војсковође да даду оставку. Чудно је то признање: Значи да демократија тако ниско цијени суд поротника (и ако га обично ухићењем хвале, као свијетску панапеју), да сада сматра поротнике способијема без даљњих доказа подложити правосуђе притиску свине. Но зар државити Буадефер није рекао само оно, што је свако одавна знао, и што би сам генерал, у мирнијем расположењу, јасније рекао, да би т. ј. ослобођење Золино повукло за собом оставку официра, које Зола оптужује као

тешке преступнике? Зар њихова оставка не би била национална неопходност, кад би пресуда народнога суда оправдала њихова оптужитеља? Или зар свиједоци, које је Зола позвао, да славе његово високо грађанско мушанство и врлине, нијесу се тијем старали да врше притисак на поротнике? Уз то, г. Жорес, којег је Зола ласкаво називао „дегалном савјетни народном“, држао је дугу политичку бесједу, која се ни најмање није односила на сушност оптужбе; па сенатори Ранк, Телене, друг варалице Жака Мајера, и Трарје, јуридички савјетник француско-цифутекијех новчанијех завода, и још много других мрачних особа, поротницима су ватрено славили невиност и племенитост Зола — и њима је свијема пресједник дао пуну слободу говора. Што је њима допустио, то није могао забранити тешко оптуженом начелнику генералнога штаба; Буадеф није ни говорио него у све три минута, док је Жорес говорио цијелу уру о томе, како шкодљиво дјеловање оптуженога начелника генералног штаба мора довести војску к поразима. Кад би тако што себи уобразили у Њемачкој, на прилику, да Бебел, као свиједок, на суду држи ватрену агитаторску бесједу против ужаса милитаризма, питамо: били се сматрао државитишћу, кад би генерали Гослер и граф Шлифен хтјели одговорити на то изазивање?

Зола није ни покушао да докаже истину злочинства, што је он оборио на војни суд. Он то није ни имао у виду; он је само околишењем хтио доказати, да је Драјфус невин, или бар да је осуђен незаконито, те усљед тога да суђење мора бити поновљено. На ту сврху позвао је специјалисте, које је најмала Драјфусова фамиља за велику суму новца, који су имали доказати, да није Драјфус, осуђеник на Таволем острву, него Естерхази наши

сао знаменити бордеро. Ови специјалисти нијесу ни видјели у оригиналу тај бордеро, и ма да ниједан савјесни експерт не би изрицао свој суд на прстојој копији, за чију тачност није убјеђен, ипак су они смјело изrekli своје миљење; колико им се може вјеровати, види се из сљедећа два примјера: један од њих оснива своје убјеђење, да биљешка, коју је учинио на крају истог бордеро пресједник војнога суда, као да је написана руком осуђенога; други је опазно у стилу тога списа „њемачки дух“, и тврди је да је само Естерхази а не Драјфус могао написати на француску фразу: „Sous nouvelles, je vous adresse cependant quelques renseignements“, и ако једно писмо Драјфусово већ одавно штампано, што је послао жени из заточења, почиње ријечима: „Quoique sans nouvelles depuis mon depart, j'espère cependant“ и т. д. Ево тијех достојнијех људи, чија су миљења, како вели штампа синдиката, довољна, да се попови Драјфусово суђење. Ластеири и други уважени чланови старе Шартрске школе отворено су протестирали против дјеловања ове господе експерта, али о овом протесту уваженијех историка, палеографа, архиварија и академика њемачка публика није ни једне ријечи знала. Њој није било саопштено што је најважније у овој ствари. Њој ништа није казано, какву је улогу играо главни рабин у Француској у прологу процеса, нити о презрењу, које је пало на грјешну главу Клемансоа, овога сатрудника Рејнака и Корнелија Херца у панамској ствари. Њемачкој публици још преставају отпуштенога из службе подполковника Пикара као какву узвишену херојску слику. Овај човјек, штићеник Рејнака, био је начелником бирео за дознавање у војном министарству, т. ј. уживао је положај особито повјерења, који је захтјевао највишу тајност. Један

ja ћу примити са највећом захвалношћу, вјерујући још данас да ћете тиме и ви допринијети да овај рад буде потпунији и тачнији.

Лијепо вас молим да сва саопштења пошљете мени у Женеву или ако би вам лакше било господ. Хенрику Милеру, професору II београдске гимназије најдаље до краја Априла (по нов.) текуће године.

Захваљујући вам у напријед на готовости да ме у овоме послу потпомогнете, ја вас молим, поштовани Господине, да примите увјерење мога особитог поштовања.

У Женеву, марта 1898 год.

Никола С. Петровић.
6, Rue du Conseil général, 6.

(Нове књиге.) Примили смо на приказ:

Српски Магазин, годишњи часопис, за 1897 год. за поуку, забаву и књижевност (са двије изворне слике) уз сарадњу српских књижевника издаје и уређује игуман Димитрије Миковић, година II. у Дубровнику, српска дубровачка штампарија А. Пасарића, 1898. Дућанска цијена фор. 1 и 50 новчића.

Српски Штампари, у Румунији. Биљешке Стојана Новаковића (на по се одштампано из Годишнице XVII). У Биограду, државна штампарија, 1898.

Postenje u moral pod vladom Dragutina grofa Khuen-Hedervaryja u Hrvatskoj. Novi Sad, stamparija Georgia Ivkovića, 1898.

НАРОДНА ПРИВРЕДА.

Напомене о храњењу и завијању свилених буба.

(Свршетак.)

Не ваља никад здруживати бубе изведене једног дана са бубама, које су се павеле раније или позније, јер се у том случају оне не би могле развијати подједнако, а после док би једне спавале, дотле би друге, које су преспавале или које ће тек спавати, прелазиле преко њих. (те би их тако узнемиравале, а то би им јако удило.

Прије него се приступи самом гајењу свилених буба, потребно је, као што је поменуто, побринут се; да се за исхрану свилених буба има довољна количина лишћа, како би им се храна полагала свагда на вријеме и колико је то потребно, и да лишће буде добре квалитете.

Имајући на уму горње податке о количини дудова и лишћа која је потребна за исхрану свилених буба изведених из 10 грама сјемена, могуће је сваком да одреди: колико му према броју дудова треба сјемена свилених буба, а према томе, нека и удеи гајење.

Лишће за гајење свилених буба треба брати ускоро по рађању, изгријевању сунца или наскоро по заходу сунца. Ако се бере за вријеме жеге, онда се брзо загрије и спари, а ако је сочно и меснато, онда се може и укиселити, нарочито у случају, кад се не чува у танком слоју. Лишће за овај циљ ваља да је здраво, отворено зелено, љаштеће (свијетло) да је суво и чисто од прашине. На то се мора особито pazити,

јер од мекрог и хладног лишћа добивају бубе пролив па ма добиле и само један оброк таквог лишћа. Кад се хране лишћем увелим и прашинивим, изгубе набрзо вољу и постану невеселе и треме, да су због тога лако склоне побљевању.

Лишће не треба давати бубама одмах чим се убере, већ након 5 до 8 часова по брању. Никад и ни у ком случају, не треба чувати лишће у локалу (соби) у коме се гаје свилене бубе, јер би се тиме због испаравања влаге из лишћа влажно ваздух у соби, што би могло утицати рђаво на бубе. Отуда је потребно, да се лишће чува гдје год подаље од локала у коме се бубе гаје, а само по малу количину лишћа треба уносити у тај локал и то на пола часа или један час пред храњење, да у добу храњења не буде ни топлије ни хладније од топлоте која је у локалу. На сваки начин прије храњења, лишће мора бити добро пребрано, јер каљаво, прљаво, прашиниво, хрђасто и увело лишће утиче врло штетно на бубе.

У разном узрасту буба, па шта више и у једном узрасту но различних дана, бубе једу како кад, некад мало некад много, а некад нимало. Тако у почетку једу мало, затим све више и више, па потом, у колико се више приближују спавању, једу све мање и мање, а пред само спавање — не једу нимало.

Од дана извођења буба па док се не завију, ваља да прође 28 до 33 дана, но ако се рђаво хране, онда кашто до завијања може протећи до 40 па и више дана, што ни у ком случају није добро, једно зато, што се сада узалуд троше многе надице, а друго, што је сумњиво, да ће се бубе тако храњене и развити као што треба. Зато, да би гајење свилених буба ишло правилно, пријек је потребно постарати се, прије свега за то, да бубе никако не гладују. Да се то постигне, треба бубе, чим се по павођењу накупе на лишће положено на тул, и преносе на чист табак хартије одмах нахранити ситно искриваним лишћем. Лишће за овај циљ крижа се на чистој дасци оштрим ножем од прилике као кад се крижа дуван, или кад се режу резанци за чорбу. У колико су бубе веће у толико и лишће ваља крупније крижати. Тако крижано лишће ваља давати бубама све до трећег спавана, а од тога доба, може им се давати и цијело лишће.

При храњењу свилених буба ваља pazити, да се лишће даје у довољној количини, како не би ни мало гладовале, јер то има велика значаја не само за њихово здравље већ и на квалитет мекхура. По при томе не треба полагати и сувише велику количину лишћа, јер би се оно на тај начин некорисно употребљавало, а осим тога, могле би пропасти и многе бубе, нарочито кад су мале, ако би биле испод подељег слоја лишћа, пошто би се тада морале угушити. При том ваља имати у виду, да ситно крижано лишће брзо вене, те је зато потребно да се бубе хране чешће но омање.

Од извођења буба из сјемена па до завијања у мекхурке, ваља да протече, као што је поменуто око 33 дана. За то вријеме оне имају четири пута да промијену, пресвуку своју кожу, јер свака буба за извесан број дана израсте толико, да јој кожа постане тјесна, и да је с тога, да би

и није наодио одија код пресједништва, он је морао бити побуђен да суче војнички мундир; онда би имао права да отворено ради у корист Драјфуса. Али онда је има нешто фатално — у овом рату за правичност и правду боре се разбојничкијем оружјем. Зар није то разбојнички — скупити стара писма Естерхаза и штампати их, да се потакне шовинизам против њега? Ова писма ништа не доказују, ни то, да је њихов писац рђав патриота; у најватренијег патриоте жалосни положај отаџбенијех ствари у часу гњева може истргнути жељу, да каква страшна невоља изабави народ на канџа погубици; ово писмо може напоменути Французима, како је један од најбољих Француза, Волтер, једном писао Фридриху Великом, да би желио видјети француски народ под ногама пруске војске, и како је писао д'Аламберу, да из душе мрзи Французу, земљу мајмуна, који се често претварају у тигре, и да је прускоме краљу извесно, у ком степену ова земља заслужује његово презрење.

Зола се ни корака није примакнуо својој циљ; да је Драјфус збиља невин — у Француској то не мисли нико озбиљан и разуман; али многи мисле, да при његовом суђењу није сасвијем правилно поступано на политичкијех урака; али они знаду да таквијех неправилности често бива у сличним случајевима, гдје су умјешани инострани дипломати; они су увјерени да би и поновљено суђење осудило Драјфуса, и с тога на различне обзира то не траже. Може бити да то звучи грубо, као преувеличавање државног интереса, који је у историји тако често био на штету права — па зар је пошло за руком удаљити суровост из живота народа? Зар свако право није пољепшани израз грубе силе, увијен блијеском зако-

се и даље могла развијати, мора новом замијенити, т. ј. мора се пресвући. Да би могла добити другу, нову кожу, мора про-вести 18 до 30 часова у потпуном миру и чисто као у неком мртвицу, сву. Тада се стражњим тијелом својим припије за постељу, лежиште, на коме је, а средини тијела и глава подигне у висину. То мировање буба зове се спавање, пресвлачење или мијена, а доба од једног спавана до другог, зове се период или узраст. Отуда цио живот свилене бубе може се подијелити на пет периода или пет узраста.

Бубе изведене једног дана, ако су здраве морају спавати једног и истог дана, т. ј. морају стару кожу замијенити новом у једно исто доба. За вријеме кад мијењају кожу, кад спавају, не смију се хранити ни у опште узнемиравати, нити се чистити постела испод њих, јер би се тада могле покренути с мјеста, па се не би могле пресвући с тога, што у том случају немају зашта да загну и утврде кожу, из које треба да се извуку.

Прво спавање, прва мијена, почиње 5 дана по извођењу и траје око 24 часа. Пред ово, као и остала спавана, бубе, као што је поменуто престану јести подигну главу у вис и у том положају остану цио дан, т. ј. за све вријеме спавана. Пошто добију нову кожу, по спавању, онда неко вријеме проведу у миру, одморе се, па затим опочну понова јести. Након три дана после тога, зају у друго спавање, које такође траје цио дан (24 часа). Трећа мијена почиње као и код првог спавана петог дана, но тада спавају више од једног дана. У четвртм узрасту, периоду, проведу пет дана, па затим пређу у четврто спавање које траје читав дан и по (36 часова). У петом узрасту бубе проведу 8 до 12 дана, па затим се завију у мекхурке.

Кад се бубе хране као што треба, то ће оне расти брзо, због чега ће сваког дана требати мјеста све више и више. Раније смо већ казали колику је површину потребно имати за исхрану буба изведених из 10 грама сјемена а сад да покажемо како ваља бубе разређивати па да свака од њих може имати довољно мјеста за развијање.

У првом узрасту, периоду, кад су бубе врло мале, могу се оне разредити колико је то потребно и удесним храњењем. За овај циљ треба ситно искривано лишће полагати више по крајевима хартије на којој су, него ли на бубе, па ће се тако саме разредити.

У другом и трећем узрасту бубе се могу разређивати тако, да им се ради тога положе цијело лишће, па кад на ово пређу, онда их заједно с лишћем пренијети на чисту хартију, али је боље, и брже се разређују, кад се за овај циљ употреби прорештана хартија¹⁾. Преносење буба с једног мјеста на друго рукама, није добро, а у том случају, и поред најбоље пажње, бубе могу да се наљепе, а оне лако пате па често и угину и од најмањег притиска. Употребом пак прорештани хартије разређивање буба врши се врло лако, и што је главно, њоме се знатно олакшава и чишћење постеле.

Прорештану хартију за ову потребу може сваки сам да начини и то на врло

¹⁾ Може се у нужди употребити и исплетена мрежа од канапа слична мрежи за хватање риба.

ности? И зар људи, који су устали сада у Француској да се боре тобож за света права човјечанска, нијесу употребљавали најодвратнија средства?

Жалосно је видјети писца такве творачке силе, као што је Зола, у друштву с Рамком, Рејнеком и Клемансом, чије је лицемјерије он сам некад исмијавао, кад је славно неустрашимо храброст Рапфара. Треба жалити такође, да су се противници Золини понашали прам њему, који с Л. Толстојим преставаља најкрупнијег писца нашега доба, тако уврједљиво; и не може се вјеровати Бернарду Лаазару, садашњему другу Золином, кдји се прије двије године писао, да је Зола готов на сваку нискоћу, само да увелича блијеск свога имена и да насити своје вагда будно славољубље. Зола говорећи о Виктору Хугу, изразио се једном, да јеснику неприличан да се политиком занима; да у политици јесници постају ситнији. Он није ступио, да ће се ова пророчка ријеч пекад самог њега тидати. У својству књижевног критичара, Зола је изрекао много неоснованијех мњења; али сличне заблуде не могу се срачунати са политичкијем напорима његовијем. Човјек, који је пишао Галбету сасвијем не схваћајући, какву је услугу учинио диктатор отаџбини својој; човјек који је ударао на протестанство не схваћајући му дух — такав човјек на прагу старости могао је лако панути у мрежу хитријех новчанијех психологија, и ако је надуваност његове праане бесједе суду морала на разочарати, ипак његово учење у ствар Драјфусову није тако чудно. Од кад се појано његов роман „L'Argent“ зна се да се писац, поставши славан и богат, обратио од социјалистичко критичкијех назора на погледе крупне буржуазије; и од кад је он заклањао властнике да не мањосе на свјетлост панамски гад, да

так начин. Хартију треба пресавити много пута, онако, као кад дјеца праве „хармонику“ или „лепезу“, па отворе, према узрасту буба изрезати ножницама. Док су бубе мале, и отвори ваља да су малени, а кад одрасту, ваља да су већи. Отвори треба да су нешто већи од дебљине буба, јер ако су исто тако велики као и бубе или ако су ужби, онда би се могле повредити о оштре ивице хартије.

Разређивање буба и мијењање, чишћење постеле помоћу ове хартије, врши се овако: Кад је већи дио буба претурно спаване и зашао у други узраст, период, тада на њих ваља први пут положити прорештану хартију (исто као и тул приликом извођења буба), па озго положити ситно искривана лишћа. Кад потом повећа количина буба пређе на свијежу храну, то их заједно са том хартијом треба пренијети на ново мјесто, а на бубе које су заостале, метути прорештану хартију и на ову разастрти ситно искривана лишћа, па кад бубе пређу на лишће, пренијети их на ново мјесто, као и у првом случају, заједно са хартијом. Тако се од једне партије буба добивају двије партије, т. ј. бубе су разређене, јер на овај начин добивају још један пут толико мјеста, колико су га имале прије тога.

На случају до кој дана не треба бубе разређивати, али је потребно да им се измијени постела, онда и у том случају ваља радити као што је мало час речено, с том само разликом, што онда ваља сачекати да на свијежу храну пређу све бубе. То бива од прилике за 1 сат. Ако после овога доба неке бубе не би прешле на свијежје лишће, онда их треба бацити заједно с постелом, јер су такве бубе на сваки начин нездраве.

Прорештану хартију не треба више употребити но само за једну годину, и то у случају, кад су све бубе здраве. Оне пак табак, на којима је у постели нађено болесних буба или који су употребљени за замијену оних партија у којима је било болесних буба, треба одмах спалити заједно с постелом.

У погледу мијењања, чишћења постеле и разређивања буба, ваља имати на уму ово правило: Постелу треба мијењати по могућству што чешће а бубе разређивати у довољној даљини, да се могу развијати т. ј. да се ни мало не притјешњују, али при том не треба ићи тако далеко, да једна од друге буду и сувише удаљене, јер тада пропада много хране, с тога, што бубе велику количину лишћа а нарочито по мјестима гдје нема буба, не могу употребити.

У првом узрасту, периоду, бубе су малене, због чега изабдују и мало нечистоте, те им отуда постелу не треба ни мијењати, док не зају у други мјесто; за пријеме другог узраста, ваља им послељу промијенити два пут и разредити их помоћу прорештани хартије сваког јутра, наизмајући дана кад ће спавати¹⁾. У добу трећег узраста, треба им постелу промијенити три пута, а у добу четвртог и петог узраста сваког дана по један пут.

Осим мијењања постеле и разређивања буба, потребно је после сваког спавана бубе још и ујединачивати. За овај циљ, треба још почевши од другог спаван-

¹⁾ Ово важи и за остала спавана.

дан, вјеројатно утицајем са стране, он је дошао на мисо, да је Драјфус невин. Не говорећи ништа претпостављенијема, он је повео тајну истрагу против Естерхаза, неколико мјесеца слиједи му стопе, све опет на свој сопствени рачун, задржава му писма на пошти, што пише и што му долазе, и ту у војеном министарству држи приватне састанке са јединијем адвокатом, ком он открива не само што је знао о Драјфусовом процесу, који се водио тајно, него је још показивао и тајне документе, као што су доказали заклетвом два војена свједока. Али то још није све. Он је захтјевао од једног потчињенога, да лажно свједочи за једну поштанску кореспонденц-карту; он је хтио снабдјети ову кореспонденц-карту фалсифици поштанскијем жигом, да докаже његову подланиост; он је објелодадио у једном листу писма генерала Гоназ, која је он морао држати у тајности, пошто су се односила на питања питања службе; он се хитро борио на суду против официра, непосреднијех својих начелника, био је најбољи помоћник Золини, достављао му је браниоцу материјал што му је могао користовати, а кад му је Лабори на расправи ставио питање, по претходном договору, он је значајнијем тоном одговорио, да не може ништа казати у интересу службе. Хоће ли се у њемачкој војсци наћи и један официр, који би дао руку таквоме колеги, а у њемачкијем судонима државни одјетник, који не би захтјевао да се ту одма уапси овај официр под сумњом клеветнопреступништва, да бар даље не шкочи току процеса? Пикар је, не без основа, рачунао на то, да с њим, као бившим начелником шпијунства, неће тако одма поступати сурово, пошто он одвећ много ана и одвећ је близу гледао не мало ирачничјех ствари. Али једном, ако је он био убјеђен у невиност осуђеног Драјфуса

на, мјене, све оне бубе, које се раније пробуде, (таких је добра половина) пренијети на засебно мјесто, а остале оставити гдје су. Препесене бубе на чист табак прорешетане хартије преставају прву групу, а оне које ће се пробудити после неколико часова, које такође треба помоћу прорешетане хартије пренијети на друго мјесто, имају важити као друга партија. У колико одгајивач у овом послу буде вјештији и смотренији, у толико ће му бити више олакшан даљи рад око хранења, јер ће бубе једне партије снавати и будити се у једно исто вријеме, па ће се после и завити заједно. Нарочиту пажњу ваља обратити бубама у добу последњег (петог) узраста да нимало не гладују и да брижљиво уклањају све болесне и сумњиве бубе.

При крају петог узраста, бубе, као и пред свако спавање престану јести, избијају храну па и бјегају подаље од мјеста гдје се она налаже. За такве бубе вели се да су зреле јер су стигле за завијање. Оне више не расту, па против, смањују се. Смањују се зато: што престану јести и што тада набаве многу нечистоту да им због тога тијело буде скоро провидно; од времена на вријеме уздижу у вис главу, тражећи мјесто гдје би се могле завити, па напавши ово, набрзо се отпочну и завијати. Зато да би бубе нашле одмах себи згодно мјесто, треба им још парнице припремити чаурице по могућству у другој соби, од материјала којим се располаже (крпе, сламе, багренеке метле, брезових огранака столарских шушара, грана и т. д.) Ако би се чаурице морале правити на истом кресту на коме су бубе и хранење онда с љеса, ваља посидати бубе и намјестити материјал за завијање тако, да има мјеста и за смјештање хартије с бубама. Бубе и овдје треба хранити, јер међу врелима има и таквих које још траже храну. При прављењу чаурице нарочиту пажњу ваља обратити на то, да мјесто за завијање буба не буде тјескобино јер би се тада добиле двојке, двојкици („дулици“) мјехурици, т. ј. мјехурици у којима има по двије или више лутака. Са оваквих мјехурака не може се свила одмотавати а нијесу добри ни за производњу сјемења, јер се запазило, да се код буба та експлозија, да се завију у двојке, препоси и па даље потомке.

Ако су бубе потпуно здраве, присту-пају одмах изради основе за свој мјехурак (чауру, кокон) чим нађу мјесто. Та је основа свиласта научина тако звани чим. Номе свика буба опраћује мјесто у коме ће се завити у мјехурак који обратио прави из свилених кокаца. Код изради основе, онда последњи пут иетури и остају нечистоту, па се затим отпочне набрзо завијати. У почетку за мјехурак само танка павлака, те се за то кроз њу буба може видјети, а позније павлака је све дебља, да се и буба не види. Буба се потпуно завије тек после 3 до 5 дана, што зависи и од топлоте собе (топлота треба да је 23-25 °C) у којој се бубе завијају. При крају завијања бубе у мјехурак, буба се претвори у лутку. По томе, што је бубама потребно 3 до 5 дана, па да се потпуно завију, с чаурице не треба ескидати прије 7, 8 па и 10 дана, по завијању. Да би се пак знало, јесу ли мјехурици потпуно готови, да се могу посидати с чаурице, добро је, ако се прорезу 1 до 2 мјехурика од оних који су се завилли најпозније, па, ако је лутка бјела, а кожа је при том мекана, онда је пријеко потребно причекати дан два, управо дотле, док лутка не постане црно мрка. Лутка у потпуно израђеном мјехуруку клопа као језгра у зредом бадему или сјеме у врсту.

Берба мјехурака с чаурице ваља вршити смотрено, не треба их притискати ни бацати с висине већ их на сто или сталаж податати у таквом слоју. То је потребно с тога, јер би се сјеже лутке, чија је кожа још мекана, могла распући и по мјехурицима разијети сва њихова садржина, те би се тако многи мјехурици могли покварити.

Мјехурици у којима су лутке још живе, не треба држати у дебелим слојевима, јер се тада брзо загрију, па могу да пређу у трулење. С тога, ако се желе свила са њих одмотавати за домаћу потребу, треба их узрвати што прије, да не би излетјели луткици који постају од лутака, те би се тако нагривањем мјехурака онемогућило одмотавање свиле. А ако ће се продати, онда с продајом ваља похитати још док су лутке живе, јер су тада мјехурици најтежи.

Било да ће се мјехурици употребити за домаћу потребу или за продају, ваља прије тога очистити сваки мјехурак, т. ј. са сваког ескидати научинасту павлаку „чим“ дотле док мјехурак не буде потпуно гладак, па их за тим сортирати по својој квалитети у три класе, овако:

У прву класу имају се уврстити сви лијепи, здрави тврди и чисти мјехурици (не смју бити прљави ни мало) и сви чисти и тврди мјехурици чије су бубе патиле од кречавице (кречне болести);

У другу класу имају се уврстити сви слаби, мекани и мало прљави мјехурици, као и они, чије су бубе патиле од савијиве (савијивости) и тако зване двојке т. ј. мјехурици у којима има по двије или више лутака; и

У трећу класу имају се уврстити сви врло прљави и влажни мјехурици, који могу упрљати и друге мјехурике. То су уопште врло лоши мјехурици.

(Из Тежак.)

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

Цетиње, 20 марта.

(Српска Књижевна Задруга.) — Умолављују се г. г. чланови да се потписате пријаве ако желе примати и *Забавник*, који излази годишње у 72 штампана табака, а у двомјесечним свескама. Оснивачи и добротвори, који се претплате на „Забавник“ добиће на концу године и корице за њ. Претплата је цијена за „Забавник“ само 2. флор. а вр. годишње. Прва је свеска изашла (за Јануар и Фебруар т. г.) и разаслаће се само онима који пошаљу претплату.

Цетиње, марта 1898.

П. М. Поповић.

Телеграми Бечког „Кор. Бира“.

ВАШИНГТОН, 14 марта.

Извјешће комисије о узроцима експлозије на ратном броду „Maine“ стигло је и предано пресједнику Макинлеју, па ће бити саопштено конгресу. Извјешће је било брзојавном саопштено америчком министру у Мадриду, да га саопшти шпанској влади, што се сматра као позив да даде разјасњења.

БЕДА, 15 марта. — Појавило се неколико случајева куге. Искрцавање хапија одређено је у тврђаву Лит.

ПАРИЗ, 15 марта. — Ханато је одговорио на интервјуацију о вањској политици на задовољство камаре (види политички преглед. У.) која је усвојила дневни ред у корист владе са 300 против 111 гласа.

ЦАРИГРАД, 15 марта. — Пор-та је опет управила поту својим посланицима, којом траже да велесиле уреду положај на Криту.

ПАРИЗ, 15 марта. — „Хавас“ доноси из Њујорка, да је влада дала знати Шпанији, да је положај на Куби несношљив и да непријатељства морају престати.

ВАШИНГТОН, 15 марта. — Извјешће комисије вели да је експлозија на „Maine“ проузрокована спољном испод мора, без одређеног ко је одговоран.

ПЕТРОГРАД, 16 марта. — Говорачи о размирици српско-бугарској у Македонији, „Новости“ веле, да се то питање мора рјешити споразумом свију балканских држава; у сваком случају Русија и остале велесиле узеше потребито мјере, да се стаци на пут новом конфликту.

АТИНА, 16 марта. — Из Тесалије јављају нова насиља турска.

СОФИЈА, — Стојилон иде на боље, и узеше одма управу посала.

МАДРИД, 16 марта. — Вијести из Сједињених Држава изавиљу велики патриотски покрет.

ВАШИНГТОН, 16 марта. — Макинлеј позвао је Шпанију да ријешити питање на Куби на задовољавајући начин Кубанцима, иначе ће Шпанија морати силом посредовати.

ВАШИНГТОН, 17 марта. — Посланица пресједникова конгресу, односно извјешћа комисије, говора да ће бити исто саопштено шпанској влади, и осјећање правнице Шпаније показало је пут акције у смислу части и пријатељских односа двију влада. Резултат ће бити саопштен конгресу. Уз то позивље конгрес на смотрене одлуке.

ЛОНДОН, 17 марта. — Сали-збори је отпутовао у Ривијеру.

БЕРЛИН, 17 марта. — Рајхстаг је коначно усвојио закон о флоти.

ПЕКИН, 17 марта. — Споразум руско-китајски ратифициран је. Руска застава развила се у Порт-Артуру и у Талјенвану.

БЕЧ, 18 марта. — Књаз бугарски отпутовао је у Софију.

ЦАРИГРАД, 18 марта. — До сад су одговориле неповољно три велесиле на последњу турску ноту односно Криту. Говори се да почињу увијати на компетентном мјесту потребу да се Јевропејац наменује за гувернера на Криту.

МАДРИД, 18 марта. — Јавно мњење је мирније. Држи се да ће Сједињене Државе изравнати ствар на пријатељску.

ВИШИНГТОН, 18 марта. — Министарски сајет занима се посланицом пресједниковом и депенном Волфордвом. Један члан кабинета је изјавио да је ситуација много боља него прије три дана.

ПАРИЗ, 19 марта. — Ханато је поднио конвенцију односно гаранције грчког зајма, јучер подписану, коју камара примила је једногласно. Закључак извјешћа о држању правде у панамској афери, изављује укор пређашњем генералном прокуратуру државном, суд дисциплинарни.

ЛОНДОН, 19 марта. — Доња кућа примила је у трећем читању закон о грчком зајму.

КАНЕА, 19 марта. — На захтјев адмирала, Цивил-паша је пристао да поведе 2/4 турску војску из Кине.

АТИНА, 19 марта. — Камара је примила једнодушно предлог Зајми-сов, да се изјави признање Русији, Ин-глеској и Француској за јамство зајма.

АТИНА, 20 марта. — Кардитици и Георгиос осуђени су на смрт.

МАДРИД, 20 марта. — Шпанија је одговорила писмено на рекламације Волфордове. Пази се велика ресорна. Стигле су с Кубе добре вијести. Један министар је изјавио, да се ситуација побољшала од 24 сата.

БЕЧ, 20 марта. — Аутограф Тесарев Арцидуки Францу Фердинанду, изављује радост што је потпуно опорављено здравље Арцидуке, стављајући му на расположење главно заповједништво да добије некуство у свијема условима војске и поморства.

БЕЧ, 21 марта. — Листови дају изванредни значај Тесаровом аутографу Францу Фердинанду, као директном вазачењу за будући позив арцидуке као престолонаследника.

ВАШИНГТОН, 21 марта. — Вод-фјорови дечкиа сионизави влади да Шпанија предложи да се повјери фран-жман частног мира парламенту остр-ва. Шпанија неће се прозивити обу-стављању непријатељства ако то успи-ши затриже од генералног гувернера, који ће одлучити услове. Министри сматрају да ситуација не може кри-тичички бити.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Неумитна смрт, покоси нам на 9 овог мјесеца у 4 сата последије поноћи драгог и никад незаборављеног,

ЈОВА ШУЛЕТИНА ПУЛЕВИЋА

Батаљонског (барјактара)

у 55 год. свога живота а последије петнаес-тодневнот тешког боловања, коју нашу неизмјерну жалост јављамо нашим прија-тељима и познаницима. У овој нашој вели-кој жалости имали смо велике утјехе, као: од г. г. Војводе Михајла Вучинића, Коман-дира Драгише Перкова, сардара Башиа Божовића, пола Илије Јовићевића и од наше браће Пинера и других пријатеља, који су болесног Јова походили, те су му блажим ријечима олакшавали смртне болове а нама неизлјечиве ране, на чему им вјечно остајемо благодарни.

Неизмјерна и вјечна хвала онима који похиташе да испрате нашег покојника до вјечне куће, као: г. г. ком. Јовини Маркову, кап. Драгу Радовићу, попу Вукаду Бра-новићу, са њиховим племенцима, свештен-ству: г. г. Луки Миличиновићу, Новици Поповићу, Сави Божарићу и Јовану Вуко-тићу, који су присутни били у свештени-чком одјејању при спроводу и погребу; Офи-циру Бошку Грујовићу који је покојника са својом четом парадно под оружјем до-пратио до вјечне куће.

Особито и срдечно благодаримо војном лекару г. др. Н. Ковачевићу, који је са-ријетком заузимљивошћу указао лекарску помоћ нашем непрежаленом покојнику, а на смртном часу га храбрио и улијевао му наде за оздрављење.

Понаособ благодаримо оној господи, који су нама брајавом изјавили своје саучешће у нашој жалости, као: г. г. војводи Пламенцу, Петру Јовићевићу, ком. Митру Мартиновићу, кап. Бошку Мијушковићу, Петру Шкерковићу и другима.

Неизмјерна хвала г. г. командирима Максиму Павићевићу, попу Радовану Марко-вићу, Пуку Вучинићу, заступнику окруж. суда Милонану Меденици, капетанима Јанку Бошковићу, Вуку Вучинићу и подкоман-диру Стану Новичину; који дођоше са својим племенцима да ожале и оплачу свога пријатеља.

Као горепоменутима тако и свијема нашим племенцима, пријатељима и позна-ницима захвални остајемо који нам у вели-ком тугу ублажише пекреним саучешћем.

Цетиње, 18 марта 1898.

О жалосћени:

Пулевићи.

Свима нашим пријатељима, родбини и познаницима јављамо да је наш добри су-руг, отац, брат, свекар и ђевер:

ЈАКОВ БЕРОВИЋ трговац,

после дужег боловања снабђевен свијетом тајнама преминуо данас у 9 сати прије подне у 72 години свога живота.

Тијело покојниково опојаће се сјутра у 2 сата по подне у цркви Св. Александра Невског, а затим одијеће се и саранити у фамилијарној гробници при храму Св. Николе на Казини (Бојане.)

Скадар, 14 Марта 1898

О жалосћени:

супруга: Савета, синови: Никола, Михај-ло и Јован, шери: Ружа, Мара Черон-ковић, брат: Арсеније, снахе: Јаница и Неде, и остала родбина.

(1—3)

ПРОДАЈЕ СЕ.

Прво: једна ново-саграђена кућа на Цетињу, у средину вароши, са-вијем удобна за живљење, или радњу.

Друго: једно насеље близу Ник-нића.

Ко би желно купити било кућу, било насеље, нек ми се пријави.

Бајо Гардашевић.

(1—3)

О Г Л А С.

Част нам је ставити до знања поштованој публици, да ћемо 29 ов. мјес. у спојој ново огра-ђеној кући у Иван-Беговој улици отворити

Хотел „МОСТАР“.

са довољним бројем пространих и чистих соба снабђевених но-вим намјештајем, пространом салом са билијаром најновије ковекрукције, са уређеном ба-штом и кугланом.

Добра јела и пића даваћемо по најумјеренијој цијени, са бр-вом и добром послугом.

Уз то ћемо точити сваки дан сјејеча пива по најумјеренијој цијени.

Препоручујемо се овдашњем поштованом грађанству и оста-лим путницима из унутрашњо-сти и са стране за што вишу посјету.

Цетиње, 1898

12 марта.

С поштовањем

Браћа Гашићи.

(1—2)